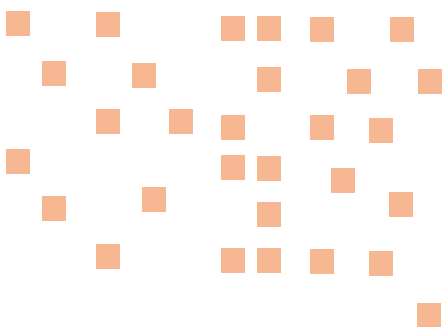

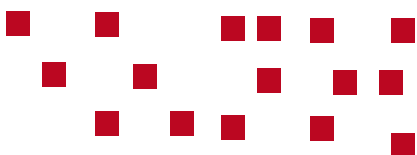
IRAK

**SYTUACJA
BEZPIECZEŃSTWA**

**Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia dla
ludności cywilnej**

**DPU-WIKP-424/437/2024
28.08.2024**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Iraku.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 42 mln.

Skład etniczny: Arabowie 75%-80%, Kurdowie 15%-20%, inni 5% (Turkmeni, Beduini, Asyryjczycy i in.).

Skład religijny: muzułmanie 95-98% (szyici 61-64%; sunnici 29-34%), chrześcijanie ok. 1% (katolicy obrządku chaldejskiego, łacińskiego, syryjskiego, melchickiego i ormiańskiego oraz inne mniejsze denominacje chrześcijańskie), jezydzi około 1%, mandejscy około 1%, bahaici około 1%, zoroastrianie około 1%, i inni.^[1]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Bezpośrednio przed uzyskaniem niepodległości, Irak był brytyjskim protektorem. W 1932 r. uzyskał niepodległość, a w 1958 r. został ogłoszony republiką. W latach 1968-2003 Irak znajdował się pod rządami zdominowanej przez sunnitów partii Baas (Ba'ath, pol. Odrodzenie), której przewodził Saddam Hussajn. Został on obalony w 2003 r. wskutek interwencji koalicji wojskowej, z USA na czele. Nową konstytucję Iraku uchwalono w 2005 r. Obecnie Republika Iraku jest federalną demokracją parlamentarną.^[2]

Konstytucja z 2005 r. zatwierdziła autonomiczny status **Regionu Kurdystanu** (dalej w tekście określane także, jako **Kurdystan**). Kurdystan posiada własne instytucje władzy, administrację, wojsko (armię peszmergów) oraz siły bezpieczeństwa. Cieszy się szeroką swobodą decyzyjną w sprawach wewnętrznych, podejmuje również decyzje, które są kontestowane przez irackie władze centralne.^{[3][4]}

¹ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Iraq, 20.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/>

² Australia: The Department Of Foreign Affairs And Trade (DFAT), Country Information Report - Iraq, 16.01.2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2036511/country-information-report-iraq.pdf>

³ Carnegie Endowment for International Peace, Kurdistan's Politicized Society Confronts a Sultanistic System, 18.08.2015, <http://carnegieendowment.org/2015/08/17/kurdistan-s-politicized-society-confronts-sultanistic-system-pub-61026>

⁴ BBC News, Iraqi Kurdistan profile, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28147263>,

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Irak podzielony jest na 18 guberni (arab. muhafazah / l.poj. muhafazat; kurd. parezgakan, l.poj. parezga)^[5]:

- 15 leżących na terenie Iraku właściwego: Anbar; Basra; Muthanna; Qadisiyah /Diwaniyah; Najaf; Babil; Bagdad; Dhi Qar; Diyala; Karbala'; Kirkuk; Maysan; Ninawa; Salah al Din; Wasit;
- 3 stanowiące terytorium Kurdystanu: Erbil (arab.) / Hewler (kurd.); Sulejmanija (arab.) / Slemani (kurd.); Dahuk (arab.) / Dihok (kurd).

Mapa. Podział administracyjny Iraku (źródło Wikimedia Commons).^[6]

Gubernie dzielą się na dystrykty (arab. kaza), których jest 120.^[7]

⁵ Wikipedia, Governorates of Iraq, https://en.wikipedia.org/wiki/Governorates_of_Iraq

⁶ Wikimedia Commons, File: Iraq, administrative divisions - de - colored.svg, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Iraq_administrative_divisions_-_de_-_colored.svg

⁷ Wikipedia, Districts of Iraq, https://en.wikipedia.org/wiki/Districts_of_Iraq

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa.

Irak. Funkcję głowy państwa Republiki Iraku pełni prezydent, który wybierany jest na 4-letnią kadencję przewagą 2/3 głosów przez Radę Reprezentantów. W ostatnich wyborach z 13 października 2022 r., zwycięstwo odniósł kurdyjski polityk **Abd al-Latif Rashid**, zastępując na stanowisku prezydenta swojego rodaka Barhama Saliha.^[8]

Kurdystan. Aktualnym prezydentem Regionu Kurdystanu jest – wybrany w głosowaniu parlamentu w dniu 28 maja 2019 r. – **Neczirwan Idris Barzani**. 12 czerwca 2019 r. odbyło się zaprzysiężenie i oficjalna inauguracja jego kadencji.^{[9][10]}

Rząd i premier.

Irak. Stanowisko premiera od 2022 r. piastuje obecnie **Mohammed Shia Al-Sudani**^[11], reprezentuje szyitów wspieranych przez Iran.^[12]

Kurdystan. W chwili obecnej premierem Kurdystanu jest **Masrur Barzani**^[13] (kuzyn Neczirwana Barzaniego oraz najstarszy syn Masuda Barzaniego – przywódcy **Demokratycznej Partii Kurdystanu (KDP)** i byłego prezydenta Kurdystanu irackiego).^[14]

Parlament i wybory parlamentarne.

Irak. Władzę ustawodawczą w Iraku sprawuje Rada Reprezentantów (Madżlis an-Nuwwab al-Iraki), która składa się z 329 członków, z których 320 wybieranych jest w wyborach bezpośrednich, natomiast 9 miejsc zarezerwowanych jest dla mniejszości: 5 dla chrześcijan (po jednym reprezentancie z Bagdadu, Niniwy, Kirkuku, Irbilu i Dahuku), po jednym dla mandejczyków, jezydów, Szabaków, Kurdów-faili (Kurdów-szyitów). Ponadto 25% miejsc w parlamencie przeznaczonych jest dla kobiet. Kadencja w Izbie Reprezentantów trwa 4 lata.^[15]

Ostatnie wybory odbyły się w październiku 2021 r., a kolejne są planowane na 2025 r. Najlepszy wynik uzyskało w nich ugrupowanie **Sairun** szyickiego duchownego **Muktady as-Sadra**, które zdobyło 73 z 329 miejsc w parlamencie, o 18 więcej niż w poprzednich wyborach. Sunnicki blok Takaddum (w źródłach także: **Taqaddum**, pol. Postęp), którego liderem jest obecny przewodniczący parlamentu **Muhammad Halbusi**, zdobył 38 mandatów, szyickie **Dawlat al-Kanun** (pol. Państwo Prawa)

⁸ Al Jazeera, Iraqi parliament elects Abdul Latif Rashid as new president, 13.10.2022, <https://www.AlJazeera.com/news/2022/10/13/iraqi-parliament-elects-new-president-abdul-latif-rashid>

⁹ Reuters, KDP nominates Nechirvan and Masrour Barzani for Iraqi Kurdistan's top posts, 03.12.2018, <https://www.reuters.com/article/us-irag-kurds/kdp-nominates-nechirvan-and-masrour-barzani-for-iraqi-kurdistans-top-posts-idUSKBN1O20VY>

¹⁰ Kurdistan Region Presidency, <https://presidency.gov.krd/en/home/#>

¹¹ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Iraq, 20.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/>

¹² Al Jazeera, Iraq's new prime minister-designate: Who is Mohammed al-Sudani?, 13.10.2022, <https://www.AlJazeera.com/news/2022/10/13/iraqs-new-prime-minister-designate-who-is-mohammed-al-sudani>

¹³ Kurdistan Regional Government, Prime Minister, Masrur Barzani, <https://gov.krd/english/government/the-prime-minister/>

¹⁴ BBC Monitoring, Explainer: Cousins nominated to be new rulers of Iraqi Kurdistan, 04.12.2018, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c200gro0>

¹⁵ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Iraq, 20.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/>

byłego premiera **Nuriego Al-Malikiego** weszło do Rady Reprezentantów z 35 posłami. **Demokratyczna Partia Kurdystanu (KDP)** byłego prezydenta autonomicznego Regionu Kurdystanu Masuda Barzaniego zdobyła 33 miejsca, proirański blok **Al-Fatah** (pol. Zwycięstwo) zdobył zaledwie 16 mandatów.^[16]

Kurdystan. Kurdyjski region autonomiczny ma własny jednoizbowy parlament, którego 111 posłów wybieranych jest na 4-letnią kadencję. Parlament zdominowany jest przez 3 partie: **Demokratyczną Partię Kurdystanu** (kurd. Partiya Demokrat a Kurdistanê, w źródłach wymieniana często pod skrótem **KDP** – 45 miejsc), **Patriotyczną Unię Kurdystanu** (Yekîtiya Nîştimanî ya Kurdistanê, **PUK**) – 25 miejsc oraz **Partię Gorran** (pol. Zmiana) – 12 miejsc. Prawo autonomii rezerwuje po 5 miejsc w parlamencie dla przedstawicieli mniejszości chrześcijańskiej oraz turkmeńskiej.^[17]

Ostatnie wybory parlamentarne odbyły się 30 września 2018 r. Kolejne wybory przewidziane były na październik 2022 r., jednak w związku z ogólnokrajowym impasem politycznym, kurdyjski parlament podjął decyzję o przedłużeniu swojej kadencji i odłożeniu wyborów.^[18] Od tego czasu wybory były już kilka razy przekładane.^[19] W międzyczasie Federalny Sąd Najwyższy orzekł o niezgodności z konstytucją decyzji o przedłużeniu kadencji, a także wszelkich decyzji podjętych przez parlament po upływie kadencji. Oznacza to, że regionalnego parlamentu w tej chwili nie ma, a regionalny rząd jest w dużym stopniu sparaliżowany sporem między PUK i DPK.^[20] Obecnie data kolejnych wyborów jest wyznaczona na 20 października 2024 r.^[21]

SYSTEM PRAWNY

System prawny Republiki Iraku opiera się na Konstytucji, która została przyjęta w 2005 r. i jest nadrzędnym aktem prawnym. Stosowany jest kodeks karny i postępowania karnego oraz kodeks cywilny, wzorowany na europejskich kodeksach, a także kodeks rodzinny, który w dużym stopniu opiera się na islamskim prawie szariatu.^[22]

W Kurdystanie system prawny tworzy prawo federalne oraz prawo regionalne, a także normy prawa plemiennego i religijnego (szariatu).^[23]

¹⁶ Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM), Irak po wyborach parlamentarnych, 15.10.2021, <https://www.pism.pl/publikacje/irak-po-wyborach-parlamentarnych>

¹⁷ Institute Kurde de Paris, The final results of the parliamentary elections in Kurdistan, 31.10.2018, <https://www.institutkurde.org/en/info/the-final-results-of-the-parliamentary-elections-in-kurdistan-1232551449.html>

¹⁸ Alarabiya News, Iraqi Kurdistan lawmakers delay polls and extend term, 09.10.2022, <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2022/10/09/Iraqi-Kurdistan-lawmakers-delay-polls-and-extend-term>

¹⁹ Rudaw, A new date to be set for Kurdistan elections on Tuesday, 14.01.2024, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/14012024>

²⁰ Repetowicz W., Kurdystan iracki i jego społeczeństwo, 2023 (materiały własne WIKP)

²¹ Reuters, Iraq's Kurdistan region to hold delayed parliamentary election on Oct. 20, 26.06.2024, <https://www.reuters.com/world/middle-east/iraqs-kurdistan-region-hold-delayed-parliamentary-election-oct-20-2024-06-26/>

²² Wikipedia, Law of Iraq, https://en.wikipedia.org/wiki/Law_of_Iraq

²³ Repetowicz W., Kurdystan iracki i jego społeczeństwo, 2023 (materiały własne WIKP)

KARA ŚMIERCI

Irak. Prawodawstwo Iraku przewiduje karę śmierci i jest ona orzekana oraz wykonywana. Kara śmierci może być orzeczona za takie przestępstwa jak: morderstwo oraz podpalenie, gwałt, napad i porwanie, jeśli miały skutek śmiertelny, a ponadto za handel narkotykami, prostytutkę, szpiegostwo, zdradę i sabotaż. Na podstawie prawa antyterrorystycznego na karę śmierci może być także skazana osoba, która popełnia, planuje, finansuje lub pomaga w popełnieniu aktu terroru. Egzekucje są wykonywane przez powieszenie. W ostatnich latach większość wyroków śmierci dotyczyła właśnie osób oskarżonych o akty terroru/terroryzm.^[24]

Jak podaje Amnesty International w swoim ostatnim raporcie, w 2023 r. wykonano co najmniej 16 egzekucji, z czego 13 osób zostało straconych w trakcie masowej egzekucji w Centralnym Więzieniu Nasiriya bez uprzedniego zgłoszenia. Jednocześnie w 2023 r. co najmniej 138 osób zostało skazanych na karę śmierci. W tym czasie na wykonanie kary śmierci oczekiwało co najmniej 8 421 osób.^[25]

Kurdystan. Na terenie irackiego Kurdystanu obowiązuje kara śmierci, która jest orzekana. Około 440 osób oczekuje na wykonanie wyroku kary śmierci, jednak od 2008 r. władze regionalne Kurdystanu utrzymują moratorium na wykonywanie kary śmierci.^[26] W 2023 r. w Regionie Kurdystanu nie odnotowano żadnych egzekucji^[27] (ostatnie egzekucje miały miejsce w 2016 r., a wykonano je na 3 skazanych osobach).^[28]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Za zewnętrzne bezpieczeństwo państwa formalnie odpowiadają irackie siły zbrojne, jednak obecnie ich głównym zadaniem jest prowadzenie operacji przeciw nielegalnym i terrorystycznym ugrupowaniom zbrojnym wewnątrz kraju. Wojska irackie nie stacjonują na terenie innych państw i nie prowadzą tam żadnych działań.^[29]

W strukturach irackich sił zbrojnych znajdują się także paramilitarne oddziały, prowadzone przez poszczególne grupy religijne i etniczne. Są to przede wszystkim:

²⁴ Australia: The Department Of Foreign Affairs And Trade (DFAT), Country Information Report - Iraq, 16.01.2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2036511/country-information-report-iraq.pdf>

²⁵ Amnesty International (AI), Death Sentences and Executions 2023, 29.05.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2091962.html>

²⁶ Rudaw, Over 440 death row inmates in Kurdistan Region: Official, 04.08.2023, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/04082023>

²⁷ Amnesty International (AI), Death Sentences and Executions 2023, 29.05.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2091962.html>

²⁸ Worldcoalition.org, Middle East and North Africa: Abolitionist civil societies in full swing despite a difficult context, 15.02.2022 r., <https://worldcoalition.org/2022/02/15/mena-death-penalty-2022/>

²⁹ CNN, US conducts strike in Iraq on Kataib Hezbollah commander responsible for attacks on American forces, 07.02.2024, <https://edition.cnn.com/2024/02/07/politics/us-carries-out-an-airstrike-in-baghdad/index.html>

- **Jednostki Mobilizacji Ludowej (Al-Haszd Asz-Szaabi, PMU).** Są one finansowane przez rząd, jednak mają luźną strukturę dowodzenia i nie zawsze się podporządkowują irackiemu dowództwu. Składają się z wielu luźnych bojówek, często powiązanych z różnymi politykami, w większości są to jednak bojówki szyickie. Część z nich jest wspierana przez Iran.
- **Plemienne Jednostki Mobilizacji (Tribal Mobilization Forces, TMF),** luźno powiązane ze sobą brygady, reprezentujące sunnitów, jezydów, chrześcijan czy Turkmenów. Czasami są podporządkowane bezpośrednio władzom, a czasami PMU albo władzom lokalnym.
- **Peszmergowie.** Konstytucja federalna przyznaje Kurdom prawo do posiadania własnych sił bezpieczeństwa, co w praktyce oznacza, że obie główne partie kurdyjskie posiadają własne oddziały bezpieczeństwa – tzw. oddziały Peshmergi, które w myśl konstytucji odpowiedzialne są za utrzymanie ładu na terenie autonomicznego Kurdystanu. Jednakże formalnie podlegają one Ministerstwu Spraw Wewnętrznych irackiego Kurdystanu.^[30]

Interwencja amerykańska. Na terytorium Iraku znajdują się **amerykańskie bazy wojskowe**. Armia USA od 2018 r. prowadzi formalnie tylko misję doradczą i szkoleniową, a jej bojowy kontyngent został wycofany w grudniu 2021 r.^[31] Mimo to wojska amerykańskie prowadzą również działania bojowe na terytorium Iraku, czemu rząd tego kraju wielokrotnie się sprzeciwiał, uważając je za „*akty agresji i pogwałcenie suwerenności kraju*”.^[32]

Interwencje Iranu. Pomimo zaangażowania USA, jak i Iranu w zwalczanie wspólnego wroga, jakim są oddziały **Państwa Islamskiego**, historyczna rywalizacja obu krajów przyczyniła się do dalszej destabilizacji sytuacji w Iraku. Sytuacja zaostrzyła się w styczniu 2020 r., po zabójstwie dowódcy irańskiej formacji Strażnicy Rewolucji i brygady specjalnej Kuds, generała Kasima Sulejmaniego, przebywającego w Iraku z oficjalną wizytą, które zostało przeprowadzone na zlecenie USA. Zabójstwo stało się początkiem akcji odwetowych i regularnego ostrzeliwania amerykańskich baz w Iraku, co spowodowało dodatkową presję ze strony Iraku na Amerykanów, by Ci zakończyli swoją misję bojową.^[33]

Oprócz tego Iran wielokrotnie prowadził bombardowania okolic Erbilu, atakując cele powiązane z irańskimi Kurdami z organizacji **Kurdistan Democratic Party of Iran (KDPI)**, którzy znaleźli schronienie po drugiej stronie granicy. Pierwszy raz ataki tego typu Iran przeprowadził w 2018 r., ale ich apogeum nastąpiło w 2022 r. Miały związek z sytuacją wewnętrzną w Iranie i nastąpiły po zabójstwie irańskiej Kurdyjki, Mahsy Amini i zamieszkach, jakie następnie wybuchły w Iranie.^[34] Mimo że jeszcze w 2022 r. ACLED odnotował 77 przypadków bezpośredniej interwencji irańskich sił

³⁰ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Iraq, 20.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/>

³¹ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Iraq, 20.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/>

³² CNN, US conducts strike in Iraq on Kataib Hezbollah commander responsible for attacks on American forces, 07.02.2024, <https://edition.cnn.com/2024/02/07/politics/us-carries-out-an-airstrike-in-baghdad/index.html>

³³ European Union Agency For Asylum (EUAA), Iraq - Security Situation, 01.2022, [https://www.ecoi.net/en/file/local/2068422/2022_02_EUROPEAN_UNION_AGENCY_FOR_ASYLUM_\(EUAA\)_COI_Report_Iraq_Security_situation.pdf](https://www.ecoi.net/en/file/local/2068422/2022_02_EUROPEAN_UNION_AGENCY_FOR_ASYLUM_(EUAA)_COI_Report_Iraq_Security_situation.pdf)

³⁴ The New Arab, What was behind Iran's deadly missile attack on Iraqi Kurdistan?, 17.01.2024, <https://www.newarab.com/analysis/what-was-behind-irans-missile-attack-iraqi-kurdistan>

bezpieczeństwa w Iraku, o tyle w 2023 r. miały miejsce tylko dwa takie przypadki.^[35] Deeskalacja nastąpiła zapewne w związku z porozumieniem międzyrządowym, które zobowiązywało Irak do usunięcia partyzantów spod wspólnej granicy.^[36]

Jednakże na przełomie 2023 i 2024 r. doszło do ponownego nasilenia ataków, pośrednio w wyniku wybuchu konfliktu w Izraelu i Strefie Gazy – proirańskie bojówki wzmożyły ataki na amerykańskie bazy wojskowe na Bliskim Wschodzie.^{[37][38]} Ponadto Iran ponownie zaatakował bezpośrednio cele w Kurdystanie.^[39] Z kolei wojska amerykańskie przeprowadziły uderzenia odwetowe.^[40]

Interwencje Turcji. Konflikt między wojskiem tureckim i oddziałami **Partii Pracujących Kurdystanu (PKK)** w latach 2015-2017 spowodował wypchnięcie oddziałów bojowników PKK poza granice Turcji. Stworzyli oni wówczas nowe bazy w irackim Kurdystanie (obok istniejącej od początku lat 2000. bazy w górach Kandil), zwłaszcza w górach Zagros (okręg Dahuk), a także w górach Sindżar, skąd pochodzą iraccy Kurdowie jezydzi. Oddziały PKK walczą tam w sojuszu z jezydskimi bojówkami o nazwie **Sinjar Resistance Units (YBS)**. Współpracują oni także z Kurdami walczącymi na terenie Syrii.^[41] W 2022 r. według tureckiej agencji prasowej Anadolu, pod kontrolą PKK było kilkaset wsi w irackim Kurdystanie. Oskarżano także PKK o regularne ataki bombowe na linie przesyłowe i rurociągi prowadzące z irackiego Kurdystanu do Turcji, powodując straty finansowe dla rządu kurdyjskiego.^[42]

Od marca 2018 r. trwają w związku z tym kolejne operacje lądowe armii tureckiej w północnej części irackiego Kurdystanu. Siły tureckie weszły około 20 km w głąb irackiego terytorium (na tereny irackiego Kurdystanu).^[43] Tureckie wojsko dysponuje obecnie co najmniej 38 bazami wojskowymi na terytorium irackiego Kurdystanu (większość w górskich terenach guberni Dahuk).^[44] Turcja cieszy się cichym poparciem dominującej w Kurdystanie irackim partii KDP, podczas gdy PKK jest wspierane przez syryjską organizację **People's Protection Units (YPG)**, a pośrednio także przez Iran i jego sojuszników z PMU.^[45] Naloty i bombardowania na pozycje Partii Pracujących Kurdystanu są dokonywane natomiast bez zgody rządu w Iraku (w

³⁵ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Military Forces of Iran, 2022-2023, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³⁶ Reuters, Iran says Iraq has agreed to disarm and relocate Kurdistan militants, 28.08.2023, <https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-says-iraq-has-agreed-disarm-relocate-kurdistan-militants-2023-08-28/>

³⁷ BBC, US personnel injured in missile attack on Al Asad airbase in Iraq, 21.01.2024, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68045254>

³⁸ Associated Press (AP), Troops hurt after three drones attack US bases in Iraq as tensions flare after Gaza hospital blast, 19.10.2023, <https://apnews.com/article/iraq-militias-iran-us-base-attack-drone-hamas-israel-war-80f6739c3ab34662afba316285914e39>

³⁹ The New Arab, What was behind Iran's deadly missile attack on Iraqi Kurdistan?, 17.01.2024, <https://www.newarab.com/analysis/what-was-behind-irans-missile-attack-iraqi-kurdistan>

⁴⁰ CNN, US conducts strike in Iraq on Kataib Hezbollah commander responsible for attacks on American forces, 07.02.2024, <https://edition.cnn.com/2024/02/07/politics/us-carries-out-an-airstrike-in-baghdad/index.html>

⁴¹ International Crisis Group (ICG), Turkey's PKK Conflict: A Regional Battleground in Flux, 18.02.2022, <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/turkeys-pkk-conflict-regional-battleground-flux>

⁴² Anadolu Agency, PKK terrorists continue to threaten security, economy of regional N.Iraq gov't, 20.04.2022, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/pkk-terrorists-continue-to-threaten-security-economy-of-regional-niraq-govt/2568658>

⁴³ Middle East Eye, How far will Turkey's anti-PKK operation in northern Iraq go?, 08.05.2018, <http://www.middleeasteye.net/news/turkey-pkk-iraq-operation-1642512166>

⁴⁴ Defence 24, Turecka operacja w Iraku: w stronę chaosu, 12.05.2022, <https://defence24.pl/geopolityka/turecka-operacja-w-iraku-w-strone-chaosu-opinia>

⁴⁵ International Crisis Group (ICG), Turkey's PKK Conflict: A Regional Battleground in Flux, 18.02.2022, <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/turkeys-pkk-conflict-regional-battleground-flux>

lipcu 2022 r. irackie władze wniosły nawet w tej sprawie skargę do Rady Bezpieczeństwa ONZ).^[46]

W 2023 r. naloty tureckie były główną przyczyną ofiar śmiertelnych w Iraku. Na przestrzeni roku, Turcja przeprowadziła ponad 2 800 interwencji na terenie tego kraju, na całym pasie granicy Kurdystanu z Turcją oraz z Iranem. W wyniku tych działań śmierć poniosło 195 osób (175 osób w 2022 r.), najwięcej w guberni Dahuk. W pierwszej połowie 2024 r. Turcja przeprowadziła 2470 ataków, w których zginęło 36 osób.^[47]

Nielegalne ugrupowania zbrojne. Ponadto w Iraku działa nadal wiele nielegalnych ugrupowań zbrojnych. Są to przede wszystkim komórki **Państwa Islamskiego (PI)**. W prowincji Sindżar funkcjonują oddziały jezydzkie: **Sinjar Resistance Units (YBS)**.^[48] W irackim Kurdystanie swoje bazy posiada także pochodząca z Turcji **Partia Pracujących Kurdystanu (PKK)**, która utrzymuje związki z syryjską kurdyjską organizacją **People's Protection Units (YPG)**.^[49]

Konflikt z Państwem Islamskim (PI). Państwo Islamskie, choć poważnie osłabione i pozbawione zaplecza terytorialnego, utrzymało obecność swoich komórek oraz zdolność do przeprowadzania zamachów na terenie kraju, a zwłaszcza w guberniach: **Diyala, Anbar, Salah al Din i Kirkuk**. W 2023 r. PI przeprowadzało ataki zarówno na cele wojskowe, jak i na cywilne.^[50]

Sindżar. Sindżar, który doświadczył w niedalekiej przeszłości czystek etnicznych ze strony Państwa Islamskiego, popełnianych zwłaszcza na Kurdach jezydach, stanowi obecnie terytorium sporne między irackim rządem centralnym a regionalnymi władzami kurdyjskimi. Około 70% populacji Sindżaru pozostaje nadal wewnątrznie przesiedlona, a w dystrykcie działa wiele organizacji zbrojnych, m.in. PKK oraz jej syryjskie odgałęzienie YBS, oddziały PMU i jednostki federalne, mniejsze lokalne milicje jezydzkie, arabskie-szyickie i plemienne, rywalizujące o władzę i wpływy (kurdyjscy peshmergowie podlegli KDP wycofali się z Sindżaru w 2017 r., po konfrontacji kurdyjsko-irackiej wywołanej referendum niepodległościowym w Kurdystanie). W maju 2022 r. doszło tam do starć między YBS a iracką armią, które pociągnęły za sobą wysiedlenia ludności cywilnej, największe od 2014 r. Mieszkańcy Sindżaru i jezydzy działacze wezwali wszystkie strony konfliktu do wycofania sił zbrojnych i przywrócenia porządku. Starcia ustały, ale sytuacja w Sindżarze pozostaje napięta.^[51]

Według danych ACLED, w 2022 r. doszło w Iraku do ok. 7500 różnego rodzaju incydentów związanych z bezpieczeństwem, w których śmierć poniosło 1919 osób (funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili), w 2023 r. w ok. 6500

⁴⁶ The Washington Post, Turkey's War in Northern Iraq: By the Numbers, 27.07.2022, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/turkeys-war-northern-iraq-numbers>

⁴⁷ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Military Forces of Turkey, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁸ International Crisis Group (ICG), Turkey's PKK Conflict: A Regional Battleground in Flux, 18.02.2022, <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/turkeys-pkk-conflict-regional-battleground-flux>

⁴⁹ OSW, Eskalacja napięć turecko-amerykańskich na tle PKK, 17.02.2021, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-02-17/eskalacja-napiec-turecko-amerykanskich-na-tle-pkk>

⁵⁰ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Islamic State, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵¹ International Crisis Group (ICG), Iraq: Stabilising the Contested District of Sinjar, 31.05.2022, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraq/iraq-stabilising-contested-district-sinjar>

incydentów zginęły 1342 osoby (funkcjonariusze służb bezpieczeństwa, bojownicy i cywile), a w pierwszej połowie 2024 r. – w 4200 incydentach zginęło 468 osób (funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili).^[52]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Obecnie brak informacji o stanie wyjątkowym w kraju lub na jego części.

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

W ciągu ostatnich dwóch lat na terenie Iraku nie odnotowano przypadków masowych zbrodni przeciwko cywilom, a liczba ofiar śmiertelnych z roku na rok maleje. Według danych ACLED, w 2022 r. na terenie Iraku zginęło 463 cywilów, w 2023 r. – 383, natomiast w pierwszej połowie 2024 r. – 148.^[53] Według innych, dostępnych danych było to 740 osób w 2022 r., 467 osób w 2023 r., oraz 210 w 2024 r., jednak trend spadkowy także zostaje odnotowany.^[54]

Największym zagrożeniem dla cywilów są nadal nielegalne organizacje zbrojne, bardzo często pozostające niezidentyfikowane. Dużym zagrożeniem są także milicje klanowe, które dokonują aktów zemsty z powodów lokalnych sporów i konfliktów. W dużych miastach, jak Bagdad lub Basra, większość cywilnych ofiar konfliktu stanowią osoby, które poniosły śmierć wskutek pojedynczych ataków. Zwykle sprawcy i motywy ataków pozostają nieznane.^[55]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

DZIAŁANIA WOJENNE

Od 2022 r. rzadko dochodziło do ofiar cywilnych w wyniku ostrzału i wymiany ognia. Cywile nie są bezpośrednim celem działań zbrojnych walczących stron, jednak nadal mogą stać się ofiarą przypadkowego ostrzału. Największym zagrożeniem tego typu są ataki i naloty prowadzone przez armię turecką na terenach przygranicznych Kurdystanu. W ich wyniku w 2022 r. zginęło 32 cywilów, a w 2023 r. – 31. Najbardziej zagrożone bombardowaniami były wsie przygraniczne w guberniach: Dahuk, Sulejmanija i Niniwa. W pierwszej połowie 2024 r. w kilku incydentach siły tureckie zabiły 10 cywilów, część ofiar jednak jest niepotwierdzona lub istnieją wątpliwości co do tego, czy były cywilami.^[56]

⁵² Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, 01.01.2022 – 30.06.2024, dane pobrano 23.07.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵³ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁴ Statista.com, Number of documented civilian deaths in the Iraq war from 2003 to 2024, <https://www.statista.com/statistics/269729/documented-civilian-deaths-in-iraq-war-since-2003/>

⁵⁵ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁶ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Civilians, Military Forces of Turkey, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

Cywile ginęli także w wyniku nalotów amerykańskich i irańskich.^[57]

20 lipca 2022 r. w ostrzale artyleryjskim w dystrykcie Zacho, prowincja Dahuk, zginęło 9 cywilów, którzy przyjechali na piknik do popularnej, górskiej miejscowości Parach. Ponadto rannych zostało co najmniej 29 osób. O ostrzał oskarżają się wzajemnie turecka armia oraz PKK.^[58]

28 grudnia 2023 r. tureckie bomby spadły na namiot należący do ekipy kopiącej studnię w dystrykcie Sindżar, gubernia Niniwa, zabijając pięć osób.^[59]

14 stycznia 2024 r. siły irańskie wystrzeliły 11 rakiet, które skierowane były na Erbil. Celem ataku nie były bazy wojskowe, a prywatny dom jednego z najbogatszych kurdyjskich biznesmenów, Peshrawa Dizayee, zabijając jego samego, członków jego rodziny oraz znajomego przedsiębiorcę.^[60]

Na początku lutego 2024 r. amerykańskie wojska zbombardowały cele w Iraku, związane z milicjami szyickimi, jednak rząd Iraku utrzymuje, że w bombardowaniach zginęli także cywile.^[61]

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

Nadal na terenie Iraku odnotowuje się pojedyncze ataki nielegalnych ugrupowań zbrojnych na cywilów, ale mają one charakter sporadyczny i coraz mniejszą skalę.^[62]

DZIAŁANIA ODWETOWE

W dostępnych źródłach brak jest informacji o tego typu zdarzeniach w 2024 r.^[63]

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU ZBROJNEGO

Sytuacja humanitarna w Iraku poprawiła się. Grupa ds. pomocy humanitarnej ONZ zdecydowała, że pomoc ściśle humanitarna powinna zostać zastąpiona pomocą rozwojową. Nadal najbardziej potrzebującą pomocy grupą są uchodźcy wojenni, których liczba szacowana jest na ok. 1 mln, którzy nie zawsze mogą powrócić do swoich domów ze względu na brak podstawowych usług, sytuację bezpieczeństwa

⁵⁷ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Civilians, Airstrikes, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁸ BBC, Iraq accuses Turkey of attack that killed nine in Kurdistan, 21.07.2022, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-62246911>

⁵⁹ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁰ The New Arab, What was behind Iran's deadly missile attack on Iraqi Kurdistan?, 17.01.2024, <https://www.newarab.com/analysis/what-was-behind-irans-missile-attack-iraqi-kurdistan>

⁶¹ Al Jazeera, Iraq says 16 people, including civilians, killed in 'new US aggression', 03.02.2024, <https://www.AlJazeera.com/news/2024/2/3/us-warns-of-more-retaliatory-strikes-as-it-hits-iraq-syria-amid-gaza-war>

⁶² Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Civilians, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶³ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Civilians, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

i brak jakiegokolwiek majątku. Kontynuowane są prace mające na celu usuwanie min i niewybuchów, w szczególności w guberniach: Niniwa i Basrah.^[64]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW NIEZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

TERRORYZM

Mimo że zagrożenie zamachami terrorystycznymi w Iraku nadal istnieje, w ostatnich latach nie odnotowano zamachów przeprowadzonych na dużą skalę.^[65] Ostatni tego typu zamach miał miejsce w lipcu 2021 r., kiedy co najmniej 35 osób zostało zabitych, a dziesiątki rannych w zamachu bombowym, do którego doszło na ruchliwym rynku al-Wuhailat, w dzielnicy Sadr City. Do ataku przyznało się Państwo Islamskie.^[66]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

Dużym problemem pozostają: samowolne egzekucje, porwania i ataki na konkretne osoby, przeprowadzane przez różne ugrupowania zbrojne, także powiązane z rządem, oraz lokalne milicje klanowe; przypadki zemsty i lokalne konflikty między osobami i plemionami. Do największej ilości tego typu zająć dochodzi w Bagdadzie oraz guberniach: Maysan, Diyala i Niniwa. Tego typu zdarzenia mogą mieć jednak miejsce na terenie całego kraju.^[67]

Jednym z takich wydarzeń o największej skali był atak przeprowadzony 30 listopada 2023 r. Nieznani sprawcy zaatakowali samochody, którymi przemieszczała się rodzina miejscowego parlamentarzysty, niedaleko wioski Umraniya w guberni Diyala. Zginęło w sumie 11 osób, a 16 zostało rannych.^[68]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

W Iraku i w Kurdystanie różnego typu demonstracje i protesty są na porządku dziennym. Baza ACLED zarejestrowała na przestrzeni 2022 r. ponad 1000 takich zdarzeń, w 2023 r. ponad 830, natomiast w 2024 r. – 389. Na ogół mają one pokojowy przebieg, chociaż czasem dochodzi do zamieszek, w czasie których interweniuje policja.^[69]

⁶⁴ UN Security Council, Implementation of resolution 2631 (2022), 11.05.2023, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_2023_340.pdf

⁶⁵ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Civilians, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁶ BBC news, Iraq attack: Twin suicide bombings in central Baghdad kill 32, 22.01.2021, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55746676>

⁶⁷ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Civilians, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁸ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Civilians, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁹ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Protests, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

2 września 2023 r. w Kirkuku doszło do demonstracji zwolenników TMF, podczas gdy Kurdowie zażądali odblokowania drogi. Doszło do starć w wyniku których zginęły 4 osoby.^[70]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Skala przestępczości zorganizowanej jest ściśle związana z obecnością etnicznych i religijnych bojówek w poszczególnych regionach, a w szczególności tych, związanych z Iranem. Niezdolność państwa do efektywnego nadzoru nad tymi bojówkami doprowadziła do powstania sieci nielegalnych tras przerzutowych i węzłów przeładunkowych. Irak stał się dogodnym krajem tranzytowym dla wielu sieci przestępczych, działających za granicą. Zajmują się one przerzutem broni, narkotyków i nielegalnym handlem ropą naftową. Plemienne wspólnoty także angażują się w nielegalne działania, korzystając z nieszczelnych granic i korupcji wśród służb granicznych. Grupy plemienne są odpowiedzialne zwłaszcza za przemysł ludzi, napady rabunkowe, płatne zabójstwa i przemysł narkotyków.^[71]

Grupy typowo mafijne działają zwłaszcza w Kurdystanie, gdzie większość z nich jest zaangażowana w przemysł ropy do Turcji. Wymuszają haracze i ścigają osoby, które chcą ograniczyć ich wpływy, zwłaszcza niezależnych dziennikarzy. Niekiedy irackie i zagraniczne mafie rywalizują ze sobą, co prowadzi do wybuchów przemocy w kraju.^[72]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Konstytucja i ustawy zapewniają generalnie wolność przemieszczania się, wyjazdów zagranicznych i powrotów, ale rząd nie stosuje tych zasad w jednolity sposób. Prawo i zwyczaj generalnie ogranicza prawo przemieszczania się kobiet. Kobiety nie mogą wystąpić o paszport bez zgody męża lub opiekuna prawnego. Kobiety także nie mogą otrzymać bez zgody męskiego opiekuna dowodu osobistego (Civil Status Identification Document), wymaganego by otrzymać dostęp do publicznych usług takich jak pomoc żywnościowa, ochrona zdrowia, zatrudnienie, szkolnictwo i zakwaterowanie.^[73]

Przemieszczanie się. Generalnie istnieje swoboda przemieszczania się i zmiany miejsca zamieszkania, zarówno w Iraku, jak i w Kurdystanie, jak również pomiędzy oboma tymi regionami, jednak podróżujący zwykle muszą przejść kontrolę bezpieczeństwa przekraczając granicę gubernatorstw lub nawet dystryktów lub przy

⁷⁰ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Protests and Riots, 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷¹ Global Organized Crime Index, Iraq 2023, <https://ocindex.net/country/iraq>

⁷² Global Organized Crime Index, Iraq 2023, <https://ocindex.net/country/iraq>

⁷³ US Department of State (USDOS), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Iraq, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107732.html>

wjeździe do niektórych miast. Podróżni muszą także posiadać dokumenty tożsamości, aby wjechać do innej guberni.^[74]

Na wielu terenach kraju, zwłaszcza tych, które były pod okupacją PI, nadal istnieją posterunki kontrolne, prowadzone przez PMU lub inne siły rządowe. Lokalne władze nie zawsze uznają przepustki wydawane przez władze centralne, w tym w szczególności zezwalające niektórym osobom na powrót. Prawo zezwala siłom bezpieczeństwa ograniczać wewnętrzne przemieszczanie się obywateli i podejmować niezbędne środki, by przeciwdziałać zagrożeniom porządku publicznego. Jednakże zarówno wojsko, jak i oddziały PMU/TMF, selektywnie wdrażają te przepisy, żądając pozwoleń na pobyt na danym terenie, aby ograniczyć napływ osób z innych grup etnicznych / innych wyznań lub aby wymusić łapówki za uzyskanie takiego zezwolenia. Dotyczy to zwłaszcza sunnickich Arabów i innych grup etnicznych, wracających na tereny wyzwolone spod okupacji PI.^[75] W niektórych regionach kraju (głównie gubernie: Diyala i Niniwa), wymaga się poręczenia od mieszkańca danego dystryktu (tzw. sponsora) za osobę, która wjeżdża.^[76]

Na terenie Kurdystanu istnieje obowiązek rejestrowania nowoprzybyłych w urzędach bezpieczeństwa, zwanych *asayish*. Wszystkie osoby, niezależnie od pochodzenia etnicznego i wyznawanej wiary – także Kurdowie – muszą przed wjazdem do Irackiego Kurdystanu, przejść kontrolę osobistą i kontrolę pojazdu.^[77]

Zmiana miejsca zamieszkania. W celu osiedlenia się w wybranym miejscu w Iraku lub Kurdystanie są zwykle wymagane tymczasowe lub stałe zgody z lokalnych biur bezpieczeństwa. Aby uzyskać taką zgodę w wielu miejscowościach trzeba mieć „sponsora/poręczyciela”.^[78] Poszczególne regiony mają dużą swobodę decydowania o tym, kto może się osiedlić i na jakich warunkach.^[79] We wrześniu 2022 r. gubernator Basry ogłosił, że za zgodą MSW, nie będą już przyznawane zgody na zamieszkanie w tej guberni, na skutek gwałtownego wzrostu takich wniosków. Wcześniej podobny wniosek pojawił się od władz lokalnych Karbali.^[80]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Irak jest w dużym stopniu zurbanizowanym krajem, gdzie około 70% ludności mieszka w miastach, ale mieszkańców miast stale przybywa. Największe miasta to: Bagdad (8 mln), Mosul (1,8 mln), Basra (1,5 mln), Kirkuk (1 mln), Nadżaf (0,95 mln) i Erbil (0,9 mln).^[81]

⁷⁴ UNHCR, Relevant Country of Origin Information to Assist with the Application of UNHCR's Country Guidance on Iraq, 11.2022, <https://www.refworld.org/reference/countryrep/unhcr/2022/en/124177>

⁷⁵ US Department of State (USDOS), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Iraq, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107732.html>

⁷⁶ UNHCR, Relevant Country of Origin Information to Assist with the Application of UNHCR's Country Guidance on Iraq, 11.2022, <https://www.refworld.org/reference/countryrep/unhcr/2022/en/124177>

⁷⁷ US Department of State (USDOS), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Iraq, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107732.html>

⁷⁸ UNHCR, Relevant Country of Origin Information to Assist with the Application of UNHCR's Country Guidance on Iraq, 11.2022, <https://www.refworld.org/reference/countryrep/unhcr/2022/en/124177>

⁷⁹ UNHCR, Relevant Country of Origin Information to Assist with the Application of UNHCR's Country Guidance on Iraq, 11.2022, <https://www.refworld.org/reference/countryrep/unhcr/2022/en/124177>

⁸⁰ US Department of State (USDOS), 2022 Country Report on Human Rights Practices: Iraq, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089064.html>

⁸¹ USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Iraq, 20.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/>

Ludność w powojennym okresie migruje na dużą skalę na różne tereny, chociaż w szczególności wjazd na tereny sporne między Irackim Kurdystanem i Irakiem oraz na tereny wcześniej okupowane przez PI może być utrudniony. O możliwości zamieszkania na nowym terenie decyduje wiele czynników, jak zamożność, płeć, czy etniczne, plemienne i rodzinne powiązania. Na terenach kurdyjskich trudno jest się osiedlić osobom, które nie znają lokalnego języka, a na południowych terenach syryjskich – osobom innych wyznań.^[82]

Na szczególne trudności w zmianie miejsca pobytu w większości regionów Iraku mogą napotkać Arabowie sunniti, zwłaszcza uchodźcy wracający z obozów dla uchodźców, gdyż powszechnie mogą być kojarzeni z PI i miejscowa ludność oraz władze lokalne mogą im utrudniać osiedlenie się na ich terenie.^[83]

WEWNĘTRZNI UCHODŹCY

W Iraku pozostaje nadal około 1,12 mln osób wewnątrznie przesiedlonych (IDPs). W latach 2014-2017 było ich jednak ponad 6 mln. Większość przesiedleńców mieszka w nieformalnych osiedlach w Kurdystanie Irackim, natomiast ok. 1 570 000 mieszka w obozach na terenie Kurdystanu Irackiego.^[84] Około 40% uchodźców zamieszkujących w Kurdystanie Irackim to Arabowie sunniti, 30% jezycy, 13% Kurdowie różnych denominacji, 7% chrześcijanie i pozostali należący do innych grup wyznaniowych i etnicznych.^{[85][86]}

Rząd iracki prowadzi również proces repatriacji Irakijczyków, przebywających w obozach dla uchodźców na terenie Syrii. Są to głównie kobiety i dzieci, rodziny bojowników należących do PI. Mężczyźni zwykle unikają powrotu z obawy przed procesami. W 2023 r. powróciło ponad 5 000 osób. Osoby chcące się repatriować zgłaszają swoje nazwiska, które są przesyłane do Bagdadu w celu weryfikacji. Po powrocie do Iraku wszyscy są umieszczani w obozie w Jadaa 1, gdzie przechodzą rehabilitację prowadzoną przez agencje ONZ, zanim mogą powrócić do swoich rodzinnych wiosek.^[87] Na początku 2024 r. w obozie Jadaa 1 przebywało 43 000 osób, z czego prawie połowa to byli obywatele Iraku, pochodzący z guberni Anbar, z dystryktu al Qaim.^[88]

Równocześnie trwa proces zamykania obozów dla uchodźców na terenie całego Iraku. Ze 170 obozów powstałych zaraz po wojnie zostało tylko 25 administrowanych

⁸² Australia: The Department Of Foreign Affairs And Trade (DFAT), Country Information Report – Iraq, 16.01.2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2036511/country-information-report-iraq.pdf>

⁸³ US Department of State (USDOS), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Iraq, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107732.html>

⁸⁴ UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UN OCHA), Durable Solutions Task Force, et al., Humanitarian Transition Overview 2024, June 2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2112828/Iraq_Humanitarian_Transition_Overview_2024.pdf

⁸⁵ US Department of State (USDOS), 2022 Country Report on Human Rights Practices: Iraq, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089064.html>

⁸⁶ The New Humanitarian, In Iraq, a rushed camp closure fuels unease over the safety of IS returns, 24.08.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/08/24/iraq-rushed-camp-closure-fuels-unease-over-safety-returns>

⁸⁷ AAWSat, Iraq Steps Up Repatriations from ISIS Camp in Syria to Reduce Militant Threats, 15.09.2023, <https://english.aawsat.com/arab-world/4548621-iraq-steps-repatriations-isis-camp-syria-reduce-militant-threats>

⁸⁸ World Food Programme (WFP), Jada'a1 Center: WFP Rapid Assessment: Assessing Current Conditions and Recommending Strategies for Effective Intervention, June 2024, 08.07.2024, <https://reliefweb.int/attachments/4b6dd911-f85a-4393-90c4-8504f854b403/J1%20Rapid%20Assessment.pdf>

przez Region Kurdystanu Irackiego oraz jeden w Jadaa w guberni Niniwa.^[89] 18 kwietnia 2023 r. Ministerstwo ds. Migracji i Przesiedleńców ogłosiło zamknięcie obozu Jadaa 5 w guberni Niniwa, w którym mieszkały głównie kobiety i dzieci, które przeszły proces rehabilitacji po powrocie z Syrii. Nie odbyło się to bez protestów pozostających tam mieszkańców.^[90] Według władz irackich każda rodzina otrzymała ekwiwalent 1000 USD na odbudowę swojego domu, jednak rodziny zaprzeczają.^[91] Problemem wielu rodzin po powrocie są możliwości zarobienia na życie, zwłaszcza w przypadku rodzin pozbawionych dorosłego mężczyzny, gdyż ci często zginęli lub zostali aresztowani jako członkowie PI. Często wracają do zniszczonych domów i czasem spotykają się z odrzuceniem przez wspólnotę jako byli członkowie PI.^[92]

Wielu chrześcijańskich uchodźców wewnętrznych odmówiło powrotu do miasta Tal Kayf, powołując się na strach przed okupującą je 50. Brygadą PMU. Tylko niewielka liczba jeźdów, wróciła do swoich domów, przy czym szacunkowy wskaźnik powrotów do Sindżaru wynosi 35%. Wielu zdecydowało się pozostać w obozach, twierdząc, że brak planów odbudowy lub usług publicznych, a także brak bezpieczeństwa zniechęcają ich do powrotu do domu. Podjęto ograniczone wysiłki na rzecz wdrożenia kompleksowego Porozumienia z Sindżar podpisanego przez rząd i władze Kurdystanu Irackiego w 2020 r., które obejmowało rozszerzone wysiłki na rzecz odbudowy regionu w celu wsparcia dobrowolnych powrotów jeźdów nadal przesiedlonych w Irackim Kurdystanie i za granicą. IOM zgłosiła natomiast wzrost migracji jeźdów do Turcji.^[93]

W 2023 r. zanotowano tylko jeden nowy przypadek wewnętrznych przesiedleń. 18 września 2023 r. 1286 rodzin nomadów z okolic miejscowości Jabal Biradwst, koło Erbilu, zostało przymusowo relokowanych w inne miejsca. Ewakuacja miała miejsce tuż przed wejściem w życie irańsko-irackiego porozumienia w sprawie oczyszczenia granicy z bojówek należących do Kurdów irańskich.^[94]

UCHODźCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

W krajach regionu przebywa stosunkowo niewielka liczba uchodźców z Iraku. Według statystyk UNHCR z 2022 r., ogółem zarejestrowano 276 000 irakijskich uchodźców, głównie w Syrii, Turcji, Egipcie, Jordanii i Libanie.^[95]

Ponadto iracka diaspora obecna jest w wielu krajach świata i nie stanowi jednolitej grupy. Składa się z osób o zróżnicowanym pochodzeniu etnicznym i religijnym,

⁸⁹ UN Security Council, Implementation of resolution 2631 (2022), 11.05.2023, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_2023_340.pdf

⁹⁰ UN Security Council, Implementation of resolution 2631 (2022), 11.05.2023, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_2023_340.pdf

⁹¹ The New Humanitarian, In Iraq, a rushed camp closure fuels unease over the safety of IS returns, 24.08.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/08/24/iraq-rushed-camp-closure-fuels-unease-over-safety-returns>

⁹² The New Humanitarian, In Iraq, a rushed camp closure fuels unease over the safety of IS returns, 24.08.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/08/24/iraq-rushed-camp-closure-fuels-unease-over-safety-returns>

⁹³ US Department of State (USDOS), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Iraq, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107732.html>

⁹⁴ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq, Strategic developments, 2022-2023, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁹⁵ Relief Web, UNHCR Syria and Iraq Situations: 2022 Response Overview - February 2022, 28.02.2022, <https://reliefweb.int/report/iraq/unhcr-syria-and-iraq-situations-2022-response-overview-february-2022>

odzwierciedlającym burzliwe dzieje tego kraju w ostatnich dziesięcioleciach. Niektóre grupy, jak chrześcijanie chaldejscy czy mandejczycy właściwie zupełnie opuścili ten kraj. Duże grupy Irakijczyków osiadły w USA po wojnie w Zatoce Perskiej. Kolejną falę emigracji spowodowała interwencja USA w Iraku w 2004 r. i następujące po niej konflikty.^[96]

PODSUMOWANIE

Na mocy Konstytucji z 2005 r., Republika Iraku jest federalną demokracją parlamentarną. Konstytucja zatwierdziła autonomiczny status Regionu Kurdystanu, który posiada własne instytucje władzy, administrację, wojsko (siły zbrojne - Peszmerge) oraz siły bezpieczeństwa.

Zarówno w Iraku, jak i w Kurdystanie obowiązuje kara śmierci, ale tylko w Iraku jest ona wykonywana.

Obecnie sytuacja bezpieczeństwa na większości terenów Iraku ulega stopniowej poprawie. Mimo że w kraju nadal aktywne są oddziały nielegalnych grup zbrojnych, jak również paramilitarnych bojówek poszczególnych grup religijnych i etnicznych oraz zdarzają się także naloty i bombardowania ze strony armii amerykańskiej, irańskiej i tureckiej, to zagrożenie dla ludności cywilnej znacząco zmalało. Ataki na cywilów zdarzają się sporadycznie i mają charakter punktowy i rozproszony. Nie przybierają dużej skali i nie stanowią powszechnego zagrożenia dla życia mieszkańców Iraku.

Poprawia się również sytuacja humanitarna, a władze prowadzą dość zaawansowany program powrotów osób wewnątrznie przesiedlonych.

⁹⁶ Wikipedia, Iraqi Diaspora, https://en.wikipedia.org/wiki/Iraqi_diaspora

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. AAWSat, Iraq Steps Up Repatriations from ISIS Camp in Syria to Reduce Militant Threats, 15.09.2023, <https://english.aawsat.com/arab-world/4548621-iraq-steps-repatriations-isis-camp-syria-reduce-militant-threats>
2. Al Jazeera, Iraqi parliament elects Abdul Latif Rashid as new president, 13.10.2022, <https://www.AlJazeera.com/news/2022/10/13/iraqi-parliament-elects-new-president-abdul-latif-rashid>
3. Al Jazeera, Iraq says 16 people, including civilians, killed in 'new US aggression', 03.02.2024, <https://www.AlJazeera.com/news/2024/2/3/us-warns-of-more-retaliatory-strikes-as-it-hits-iraq-syria-amid-gaza-war>
4. Al Jazeera, Iraq's new prime minister-designate: Who is Mohammed al-Sudani?, 13.10.2022, <https://www.AlJazeera.com/news/2022/10/13/iraqs-new-prime-minister-designate-who-is-mohammed-al-sudani>
5. Alarabiya News, Iraqi Kurdistan lawmakers delay polls and extend term, 09.10.2022, <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2022/10/09/Iraqi-Kurdistan-lawmakers-delay-polls-and-extend-term>
6. Amnesty International (AI), Death Sentences and Executions 2023, 29.05.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2091962.html>
7. Anadolou Agency, PKK terrorists continue to threaten security, economy of regional N.Iraq gov't, 20.04.2022, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/pkk-terrorists-continue-to-threaten-security-economy-of-regional-niraq-govt/2568658>
8. Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), Iraq 01.01.2022 – 30.06.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>
9. Associated Press (AP), Troops hurt after three drones attack US bases in Iraq as tensions flare after Gaza hospital blast, 19.10.2023, <https://apnews.com/article/iraq-militias-iran-us-base-attack-drone-hamas-israel-war-80f6739c3ab34662afba316285914e39>
10. Australia: The Department Of Foreign Affairs And Trade (DFAT), Country Information Report - Iraq, 16.01.2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2036511/country-information-report-iraq.pdf>
11. BBC Monitoring, Explainer: Cousins nominated to be new rulers of Iraqi Kurdistan, 04.12.2018, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c200gro0>
12. BBC news, Iraq attack: Twin suicide bombings in central Baghdad kill 32, 22.01.2021, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55746676>
13. BBC News, Iraqi Kurdistan profile, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28147263>,

14. BBC, Iraq accuses Turkey of attack that killed nine in Kurdistan, 21.07.2022, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-62246911>
15. BBC, US personnel injured in missile attack on Al Asad airbase in Iraq, 21.01.2024, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68045254>
16. Carnegie Endowment for International Peace, Kurdistan's Politicized Society Confronts a Sultanistic System, 18.08.2015, <http://carnegieendowment.org/2015/08/17/kurdistan-s-politicized-society-confronts-sultanistic-system-pub-61026>
17. CNN, US conducts strike in Iraq on Kataib Hezbollah commander responsible for attacks on American forces, 07.02.2024, <https://edition.cnn.com/2024/02/07/politics/us-carries-out-an-airstrike-in-baghdad/index.html>
18. Defence 24, Turecka operacja w Iraku: w stronę chaosu, 12.05.2022, <https://defence24.pl/geopolityka/turecka-operacja-w-iraku-w-strone-chaosu-opinia>
19. European Union Agency For Asylum (EUAA), Iraq - Security Situation, 01.2022, [https://www.ecoi.net/en/file/local/2068422/2022_02_EUROPEAN_UNION_AGENCY_FOR_ASYLUM_\(EUAA\)_COI_Report_Iraq_Security_situation.pdf](https://www.ecoi.net/en/file/local/2068422/2022_02_EUROPEAN_UNION_AGENCY_FOR_ASYLUM_(EUAA)_COI_Report_Iraq_Security_situation.pdf)
20. Global Organized Crime Index, Iraq 2023, <https://ocindex.net/country/iraq>
21. Institute Kurde de Paris, The final results of the parliamentary elections in Kurdistan, 31.10.2018, <https://www.institutkurde.org/en/info/the-final-results-of-the-parliamentary-elections-in-kurdistan-1232551449.html>
22. International Crisis Group (ICG), Iraq: Stabilising the Contested District of Sinjar, 31.05.2022, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraq/iraq-stabilising-contested-district-sinjar>
23. International Crisis Group (ICG), Turkey's PKK Conflict: A Regional Battleground in Flux, 18.02.2022, <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/turkeys-pkk-conflict-regional-battleground-flux>
24. Kurdistan Region Presidency, <https://presidency.gov.krd/en/home/#>
25. Kurdistan Regional Government, Prime Minister, Masrur Barzani, <https://gov.krd/english/government/the-prime-minister/>
26. Middle East Eye, How far will Turkey's anti-PKK operation in northern Iraq go?, 08.05.2018, <http://www.middleeasteye.net/news/turkey-pkk-iraq-operation-1642512166>
27. OSW, Eskalacja napięć turecko-amerykańskich na tle PKK, 17.02.2021, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-02-17/eskalacja-napiec-turecko-amerykanskich-na-tle-pkk>

28. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM), Irak po wyborach parlamentarnych, 15.10.2021, <https://www.pism.pl/publikacje/irak-po-wyborach-parlamentarnych>
29. Relief Web, UNHCR Syria and Iraq Situations: 2022 Response Overview - February 2022, 28.02.2022, <https://reliefweb.int/report/iraq/unhcr-syria-and-iraq-situations-2022-response-overview-february-2022>
30. Repetowicz W., Kurdystan iracki i jego społeczeństwo, 2023 (materiały własne WIKP)
31. Reuters, Iran says Iraq has agreed to disarm and relocate Kurdistan militants, 28.08.2023, <https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-says-iraq-has-agreed-disarm-relocate-kurdistan-militants-2023-08-28/>
32. Reuters, Iraq's Kurdistan region to hold delayed parliamentary election on Oct. 20, 26.06.2024, <https://www.reuters.com/world/middle-east/iraqs-kurdistan-region-hold-delayed-parliamentary-election-oct-20-2024-06-26/>
33. Reuters, KDP nominates Nechirvan and Masrour Barzani for Iraqi Kurdistan's top posts, 03.12.2018, <https://www.reuters.com/article/us-iraq-kurds/kdp-nominates-nechirvan-and-masrour-barzani-for-iraqi-kurdistans-top-posts-idUSKBN1020VY>
34. Rudaw, A new date to be set for Kurdistan elections on Tuesday, 14.01.2024, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/14012024>
35. Rudaw, Over 440 death row inmates in Kurdistan Region, 04.08.2023, <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/04082023>
36. Statista.com, Number of documented civilian deaths in the Iraq war from 2003 to 2024, <https://www.statista.com/statistics/269729/documented-civilian-deaths-in-iraq-war-since-2003/>
37. The New Arab, What was behind Iran's deadly missile attack on Iraqi Kurdistan?, 17.01.2024, <https://www.newarab.com/analysis/what-was-behind-irans-missile-attack-iraqi-kurdistan>
38. The New Humanitarian, In Iraq, a rushed camp closure fuels unease over the safety of IS returns, 24.08.2023, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/08/24/iraq-rushed-camp-closure-fuels-unease-over-safety-returns>
39. The Washington Post, Turkey's War in Northern Iraq: By the Numbers, 27.07.2022, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/turkeys-war-northern-iraq-numbers>
40. UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UN OCHA), Durable Solutions Task Force, et al., Humanitarian Transition Overview 2024, June 2024, https://www.ecoi.net/en/file/local/2112828/Iraq_Humanitarian_Transition_Overview_2024.pdf

41. UN Security Council, Implementation of resolution 2631 (2022), 11.05.2023, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_2023_340.pdf
42. UNHCR, Relevant Country of Origin Information to Assist with the Application of UNHCR's Country Guidance on Iraq, 11.2022, <https://www.refworld.org/reference/countryrep/unhcr/2022/en/124177>
43. US Department of State (USDOS), 2022 Country Report on Human Rights Practices: Iraq, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089064.html>
44. US Department of State (USDOS), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Iraq, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107732.html>
45. USA: Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook, Iraq, 20.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/>
46. Wikimedia Commons, File: Iraq, administrative divisions - de - colored.svg, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Iraq_administrative_divisions_-_de_-_colored.svg
47. Wikipedia, Districts of Iraq, https://en.wikipedia.org/wiki/Districts_of_Iraq
48. Wikipedia, Governorates of Iraq, https://en.wikipedia.org/wiki/Governorates_of_Iraq
49. Wikipedia, Iraqi Diaspora, https://en.wikipedia.org/wiki/Iraqi_diaspora
50. Wikipedia, Law of Iraq, https://en.wikipedia.org/wiki/Law_of_Iraq
51. World Food Programme (WFP), Jada'a1 Center: WFP Rapid Assessment: Assessing Current Conditions and Recommending Strategies for Effective Intervention, June 2024, 08.07.2024, <https://reliefweb.int/attachments/4b6dd911-f85a-4393-90c4-8504f854b403/J1%20Rapid%20Assessment.pdf>
52. Worldcoalition.org, Middle East and North Africa: Abolitionist civil societies in full swing despite a difficult context, 15.02.2022 r., <https://worldcoalition.org/2022/02/15/mena-death-penalty-2022/>